

НАПРЯМ 6. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ, КОНЦЕПЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ, КОМУНІКАЦІЙНІ КАНАЛИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-313-5-14>

РОЛЬ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ В ЕКОНОМІЦІ ПІСЛЯВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Бакаєвич Я. О.

*магістр журналістики, викладач кафедри журналістики
та нових медіа Факультету журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Роль креативних індустрій в економіці європейських держав посідає вагомe місце. Варто зазначити, що з виникненням нових сучасних інформаційних технологій, виникають нові напрямки і сфери бізнесу, удосконалюється діяльність наявних бізнесів, розвивається культурна сфера. Власне під поняттям «креативні індустрії» слід розуміти, що це перелік видів економічної діяльності, що мають потенціал до створення доданої вартості та робочих місць через культурне та/або креативне вираження, а їх продукти та послуги є наслідком індивідуальної творчості, навичок і таланту. Тобто так чи інакше в кінцевому результаті виникають і комерціалізуються творчі напрями, які від початку не були матеріальними, але були культурними. Зазвичай вони захищені авторськими правами і представлені у вигляді продукту чи послуги. До того ж визначення поняття «креативні індустрії» закріплено в Законі України «Про культуру» від 14.12.2010 №2778-VI як «види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження» (Закон України «Про культуру» No 2778-VI, 2010).

Одними з перших про «культурні індустрії» розпочали розмову представники Франкфуртської школи Макс Хорк-хаймер і Теодор Адорно. У праці «Діалектика Просвітництва: Філософські фрагменти» вчені вперше використали поняття «культіндустрія» (Хоркхаймер, Адорно, 1997). Робили дослідження культурних і творчих індустрій також професор Університету Лідса (Велика Британія) Девід

Хезмондалша і Джеффри Браун «Культурні індустрії». У своїй праці економіст і теоретик мистецтва П'єр Луїджі Сакко сприяв формуванню масової культури і вплинув на процеси формування сучасної творчості.

Та попри досягнення і напрацювання дослідників, зазначена галузь знань постійно розвивається, що потребує проведення додаткових досліджень. Теоретико-методичні та прикладні аспекти все ще викликають бурхливі дискусії щодо видів, форм культурних та креативних індустрій. Немає універсального визначення категорій «культурні індустрії» та «креативні індустрії». Мало дослідженими є культурні та креативні індустрії в контексті забезпечення сталого розвитку.

Архітектура, дизайн товарів та інтер'єру, фільми, анімація, відео, фото, ремесла, видавнича справа, музика, реклама, ТВ, радіо, виконавче, образотворче мистецтво, бібліотеки, музеї, програмування, мода, кулінарія, культурний туризм, відповідна освіта – ці сфери підпадають під визначення культурних індустрій. Проте уніфікованої і загальноприйнятої у світі класифікації немає.

Загалом перераховані види діяльності містять у собі високу додану вартість, базуються на широкому використанні знань, технологій, творчості, інтелекту, інновацій, створенні унікальних продуктів і відповідно захищаються авторським правом.

За даними ООН (2018), креативні індустрії відповідали за створення більш ніж 6% світового ВВП, в ЄС-27 на них припадало від 7 до 10% доданої вартості (залежно від включених індустрій), США – 11%, в інших країнах від 2% до 12%.

Внесок креативних індустрій в економіки країн зростає з кожним роком. Наприклад, у США частка КІ у ВВП вже є співставною із переробною промисловістю (11,5% ВВП).

Посилаючись на офіційними дані ЮНКТАД, внесок культурних і креативних індустрій у світовий ВВП станом на початок 2020 р. становив 4,5%. Фахівці прогнозували щорічний приріст цього показника в розмірі 10%, що за темпами випереджало би темпи розвитку сфер виробництва і послуг. В економіці України культурні та креативні індустрії охоплюють понад 3% робочих місць і забезпечують 4% ВВП, що у два рази більше, ніж у галузі будівництва (Доповідь Міжнародної комісії з питань освіти, науки і культури ООН, 2021).

Однак вже у своєму звіті за 2023 рік, який опубліковано ЮНКТАД в квітні, присутній заклик до сміливого міжнародного економічного порядку денного, щоб уникнути ще одного втраченого десятиліття для країн, що розвиваються. За даними свіжого дослідження передбачувана втрата доходів може бути у розмірі 800 мільярдів доларів. Загалом, у звіті наводяться наступні проблеми:

– Очікується, що глобальне зростання буде нижчим, ніж прогнозувалося раніше, що свідчить про потенційний економічний спад.

– Країни, що розвиваються, стикаються зі зростаючим боргом і недостатньою міжнародною підтримкою, ризикуючи ще одним втраченим десятиліттям.

– Банківська криза підкреслює фінансову вразливість, якою довго нехтували, і недоліки регулювання.

– Зменшення вартості енергії призводить до зниження інфляції, але високі ціни на продукти харчування зберігають високу вартість життя в багатьох країнах, що розвиваються.

– Зростаюча глобальна асиметрія загрожує стійкості країн, що розвиваються, вимагаючи більш рішучих багатосторонніх дій і термінового зосередження уваги на архітектурі суверенного боргу.

Отже, можемо зробити висновок, що світова економіка сповільнюється на тлі посилення фінансової нестабільності.

ЮНКТАД очікує, що глобальне зростання в 2023 році впаде до 2,1% порівняно з 2,2%, прогнозованим у вересні 2022 року.

Важливим фактом є те, що по креативній індустрії саме в Україні завдала серйозного удару повномасштабна війна, а значна частина креативних індустрій зазнали серйозних обмежень і перепонів у роботі вже третій рік, після запровадження карантину.

Загалом 46 найменш розвинених країн світу найбільше постраждали від численних криз, включаючи пандемію COVID-19, кліматичну кризу, зростання нерівності, зростання боргів та економічні потрясіння.

НРС стикаються з проблемою високих боргових витрат, маючи при цьому недостатню ліквідність для надання основних послуг. За останнє десятиліття витрати на обслуговування боргу в НРС підскочили з приблизно 5% у 2011 році до понад 20% сьогодні.

Щоб вирішити цю проблему, Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) згуртовує глобальні дії, щоб допомогти цим країнам створити стійкість до економічних потрясінь і зберегти їхні з працею досягнуті досягнення розвитку.

Війна в Україні спричинила ряд додаткових проблем, що сповільнюють темпи розвитку економіки за рахунок занепаду галузі креативних індустрій в тому числі з основними галузями (на середину літа 2022 року – дані з Плану відновлення):

– 37% працівників у сфері креативних індустрій залишились без роботи або не отримують заробітну плату під час війни.

– 39% креативних бізнесів відчули зменшення/попиту на широкій перелік товарів та послуг.

– Падіння оборотів зазнали понад 90% креативних бізнесів.

– 20% представників креативних індустрій виїхали з України за кордон через війну.

У Плані відновлення України креативним індустріям присвячено окрему главу у розділі «Культура та інформаційна політика».

Реалізація такого плану зможе забезпечити збереження та збільшить кількість робочих місць у сфері креативних індустрій (до кінця 2022 року – 220 тисяч офіційно зайнятих, до кінця 2025 року – 380 тис., до кінця 2032 року – 600 тис.).

Отже, основними напрямками розвитку на середньострокову перспективу можуть стати відновлення і збільшення фінансування Українського культурного фонду, просування культурного продукту для промоції України за кордоном (до кінця 2025 року). Окремо запроваджувати навчання представників креативних індустрій компетенцій роботи на міжнародному ринку, що дозволить запроваджувати найефективніші міжнародні практики на ринку України.

Підтримка креативних фахівців, які повернулися в Україну чи відновлюватимуть діяльність після війни, дозволить прискорити розвиток галузі після різкого занепаду.

Підтримка реалізації проєктів у сфері культури та креативних індустрій через УКФ (у 2023–2025 рр.) на грантових засадах дозволить підтримати відновлення діяльності суб'єктів господарської діяльності в сфері культури та креативних індустрій; відновити вироблення інноваційного культурного продукту; підтримати індивідуальних митців; впровадити міжнародне співробітництво у сфері культури та креативних індустрій.

Доречною стане підтримка кроссекторальних проєктів у сфері креативних індустрій, зокрема колаборації між різними секторами креативних індустрій (крафти+дизайн, дизайн+ІТ тощо); обмін досвідом між представниками різних секторів креативних індустрій; сталі платформи й майданчики кроссекторальної співпраці у сфері креативних індустрій.

Варто звернути увагу на стимулювання відкриття офісів міжнародних компаній Apple, Spotify, YouTube в Україні для кращого просування і представлення українського креативного контенту на цих платформах за рахунок політичної медіації.

Освіта у сфері креативних індустрій після війни має бути в пріоритеті, щоб мати можливість залучати більше фахівців для післявоєнної відбудови України. Доречним буде в цьому напрямі удосконалення надання практичних навчальних послуг щодо продажу на міжнародних маркетплейсах, захисту прав інтелектуальної власності тощо; встановлення нових зв'язків, партнерств, програм обміну з іноземними університетами в креативних індустріях; грантові

програми для розробки освітніх продуктів у КІ (зокрема програм неформальної освіти), підтримки розробки проектів професійних та освітніх стандартів.

На останок, підтримка розвитку креативних індустрій шляхом їх зниження податкового навантаження зможе стимулювати відновлення виробництва та подальший розвиток підприємств у сфері креативних індустрій та врегулює питання «тіньової» діяльності, наприклад у концертній індустрії через запровадження «єдиного квитка» (реєстр квиткового господарства) та зміну оподаткування для продавців квитків).

Література:

1. ЗАКОН УКРАЇНИ №2778–VI Про культуру [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua. 2010. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
2. ПЛАН ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ [Електронний ресурс] // <https://recovery.gov.ua/>. 2022. Режим доступу: <https://recovery.gov.ua/>
3. Strategy of sustainable development “Ukraine – 2020”. *Decree of the President of Ukraine*. No. 2015. 5/2015. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>
4. UNCTAD calls for a bold international economic agenda to avert another lost decade for developing countries [Електронний ресурс] // <https://unctad.org/>. 2023. Режим доступу: <https://unctad.org/news/unctad-calls-bold-international-economic-agenda-avert-another-lost-decade-developing-countries>.
5. Vasylets, M. (2021). Роль культурних та креативних індустрій у забезпеченні сталого розвитку. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 6(1), 40–44. <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2021.6.1.40-44>